

ВІДГУК

офіційного опонента

**на дисертаційну роботу Миколенко Інни Григорівни
на тему «Управління конкурентним розвитком аграрних підприємств:
теорія, методологія, практика», подану на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та
управління підприємствами (за видами економічної діяльності)**

Актуальність теми дослідження. Інноваційно-інвестиційна діяльність аграрних підприємств є основою дотримання сталого характеру їх економічного розвитку. Інвестицій в проекти розвитку, засновані на впровадженні інновацій дозволяють підприємствам створювати стійкі конкурентні переваги та стабільно підвищувати рівень економічної ефективності основної діяльності, зміцнювати ринкові позиції, збільшувати вартість свого бізнесу. Втім, сучасні тенденції соціально-економічного розвитку суб'єктів сільськогосподарського виробництва, існуючі розміри та масштаби виробництва аграрних підприємств, характер концентрації капіталу в сферах виробництва та обігу сільськогосподарської продукції, повнота реалізації економічних інтересів окремих груп підприємств сфер виробництва та торгівлі сільськогосподарською продукцією, ступінь розвитку ринку інвестиційних ресурсів, доступу до них з боку товаровиробників, а також стан інноваційної інфраструктури в агропромисловому виробництві обумовлюють наявність низки обмежень, які ускладнюють протікання процесів економічного розвитку. Вказане зумовлює необхідність набуття процесами інноваційно-інвестиційної діяльності та підвищенням конкурентоспроможності і ефективності певної системності, яка найбільш продуктивним чином може бути досягнута за допомогою залучення інструментарію стратегічного управління. Це складає базис складної наукової проблеми, вирішенню якої присвячена дисертація Миколенко І.Г., актуальність тематичного напрямку якої не викликає жодних сумнівів.

Дисертаційна робота виконувалася відповідно до науково-дослідних тем Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка «Організаційно-економічні та технологічні засади підвищення ефективності виробництва і реалізації продукції в умовах формування інноваційної моделі розвитку агропромислового виробництва» (номер державної реєстрації 0111U005203, 2011-2015 рр.) та «Механізми підвищення конкурентоспроможності, розвитку економічного та виробничо-технологічного потенціалу суб'єктів агропромислового виробництва» (номер державної реєстрації 0116U003477, 2016-2020 рр.), де автором визначено теоретичні та методологічні засади формування стратегій конкурентоспроможного розвитку підприємств, а також проаналізовано стан та тенденції розвитку конкурентного середовища на внутрішніх ринках сільськогосподарської сировини та розроблені практичні шляхи по удосконаленню процесів реалізації стратегій конкурентоспроможності в аграрних підприємствах.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність. Ознайомлення з дисертацією переконує, що автор продемонстрував результати глибокого вивчення теоретичного базису розв'язання поставленої наукової проблеми. Список використаних джерел налічує 240 найменувань, серед яких наявні праці провідних фахівців з економічної теорії, аграрної економіки, менеджменту, а також нормативні, законодавчі та аналітичні матеріали. Автором коректно ідентифікована предметно-об'єктна сфера, чітко побудована та дотримана логіко-структурна схема, грамотно сформульовані мета та завдання дослідження. Вказане дозволило раціонально застосувати загальні та спеціальні методи дослідження, що забезпечило цілісне та повне обґрунтування винесених на захист наукових положень, висновків та рекомендацій. Зміст дисертації повною мірою відповідає обраній темі дослідження. Обґрунтовані в дисертації рекомендації пройшли виробничу апробацію, що підтверджується відповідними документами. Отже, ступінь обґрунтованості наукових

положень, висновків, пропозицій та рекомендацій дисертаційної роботи Миколенко І.Г. не викликає сумнівів.

Ступінь новизни наукових положень. Наукова новизна дисертаційної роботи І.Г. Миколенко полягає в отриманні нового вирішення наукової проблеми обґрунтування теоретичних, методологічних, методичних та практичних засад управління конкурентним розвитком аграрних підприємств. Особливої уваги заслуговують та створюють суттєвий приріст наукових знань такі, з винесених на захист положень наукової новизни:

вперше:

– обґрунтовано концептуальні засади управління конкурентним розвитком аграрних підприємств, які передбачають виділення функціонального та інструментального підходів до створення конкурентних переваг в процесі імплементації інноваційно-інноваційної моделі;

– ідентифіковано методологічний підхід до управління конкурентним розвитком аграрних підприємств на основі ідентифікації пріоритетних напрямів створення конкурентних переваг за рахунок мобілізації певних компонент економічного потенціалу підприємств;

– обґрунтовано архітектуру та архітектоніку механізму управління конкурентним розвитком аграрних підприємств, в основі якого лежить створення умов для реалізації процедур створення конкурентних переваг за рахунок мобілізації компонент економічного потенціалу підприємства в залежності від результатів урахування внутрішніх та зовнішніх умов здійснення основної діяльності;

удосконалено:

– методологічний підхід до визначення ознак та особливостей конкурентної побудови ринків збуту продукції аграрних підприємств, в основі якого лежить виділення груп суб'єктів ринку за функціональним принципом, оцінювання показників економічної ефективності їх діяльності та концентрації капіталу з подальшим визначенням ступеня розвитку конкурентного потенціалу підприємств;

– ідентифікацію закономірностей розвитку конкурентного потенціалу аграрних підприємств за рахунок інвестування коштів з внутрішніх джерел в процесі реалізації програм розвитку, які передбачають створення стійких конкурентних переваг виробничого та комерційного характеру;

– організаційно-методичні підходи до формування і реалізації стратегій розвитку конкурентного потенціалу аграрних підприємств на основі засобів прогнозування економічних наслідків його реалізації, формалізації управлінських процедур вибору стратегічних альтернатив, а також прогнозування перспектив реалізації конкурентних переваг аграрних підприємств;

– типологію напрямів та шляхів конкурентного розвитку аграрних підприємств на основі їх поділу на ресурсні, виробничі, комерційні та організаційно-управлінські з подальшою ідентифікацією перспективних конкурентних переваг підприємств та їх продукції;

– класифікацію стратегій конкурентного розвитку аграрних підприємств на інноваційно-інвестиційній основі з виділенням функціональних та інструментальних ознак відношення напрямів використання інвестиційних ресурсів до формування та реалізації конкурентних переваг з урахуванням їх впливу на рівень економічної ефективності основної діяльності аграрних підприємств.

набуло подальшого розвитку:

– наукове тлумачення дефініції «конкурентний розвиток», який передбачає орієнтацію діяльності підприємства на створення стійких конкурентних переваг за рахунок реалізації інноваційно-інноваційних проектів з урахуванням тенденцій функціонування та розвитку цільових ринків збуту продукції аграрних підприємств;

– методичний підхід до формалізації процедур створення та реалізації конкурентних переваг в процесі імплементації стратегій конкурентного розвитку на основі визначення зв'язку економічної ефективності та конкурентоспроможності аграрних підприємств та їх продукції;

– ідентифікація напрямів імплементації інноваційно-інвестиційної моделі розвитку в управлінні конкурентним розвитком аграрних підприємств на основі виділення цільових орієнтирів та послідовностей заходів, спрямованих на створення стійких конкурентних переваг цінового та якісного характеру шляхом зрушень у виробничій та збутовій діяльності;

– ідентифікація конкурентного потенціалу аграрного підприємств в якості об'єкта стратегічного управління конкурентним розвитком шляхом формалізації зв'язку між впровадженням інноваційних рішень та створенням конкурентних переваг;

– методичні засади інтеграції системи управління конкурентним розвитком в менеджмент аграрних підприємств на засадах проектного менеджменту шляхом ідентифікації функціоналів оцінювання та вибору стратегічних альтернатив, стратегічного планування та стратегічного контролю з огляду на дотримання поступального характеру розвитку підприємства та зростання його конкурентного потенціалу;

– методичний підхід до оцінки конкурентного потенціалу аграрного підприємства, як сукупності можливостей створення конкурентних переваг за рахунок ефективного провадження інноваційно-інвестиційної діяльності з огляду на розміри, масштаби та спеціалізацію підприємства;

– теоретичні засади інноваційної орієнтації інвестиційної діяльності аграрних підприємств шляхом визначення структурних особливостей систем управління конкурентоспроможністю, в основі яких лежить формування конкурентних переваг на основі реалізації інноваційних рішень.

Повнота викладення у відкритому друку наукових положень дисертації. За темою дисертаційної роботи Миколенко І.Г. опубліковано 41 наукову працю (22 є одноосібними), із них: одна одноосібна монографія, 4 розділи колективних монографій, 20 статей у вітчизняних фахових наукових виданнях, 5 статей у зарубіжних виданнях та 11 публікацій в інших виданнях. Вимоги до кількості та видів публікацій, які оприлюднюють матеріали дослідження у відкритому друці, дотримано. Автореферат

відображає зміст дисертації.

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація Миколенко І.Г. «Управління конкурентним розвитком аграрних підприємств: теорія, методологія, практика» складається із вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, викладена на 360 сторінках, у тому числі основного тексту 320 сторінок, включає 37 таблиць та 31 рисунок.

У першому розділі вивчено генезис понятійно-категоріального апарату управління конкурентоспроможністю аграрних підприємств, дана оцінка конкурентних структур цільових ринків збуту та потенціал конкурентоспроможності аграрних підприємств, а також обґрунтовано шляхи імплементації інноваційно-інвестиційної моделі розвитку в менеджменті аграрних підприємств.

У другому розділі здійснено ідентифікацію конкурентного потенціалу в структурі економічного потенціалу аграрного підприємства, окреслено сутність функціональних, інструментальних та процесних концепцій управління розвитком потенціалу конкурентоспроможності, а також обґрунтовано способи дотримання інноваційної орієнтації інвестиційної діяльності в системі формування конкурентних переваг аграрних підприємств.

У третьому розділі виконано оцінку рівня економічної ефективності та конкурентоспроможності вітчизняних аграрних підприємств, окреслено тенденції інноваційно-інвестиційної діяльності вітчизняних аграрних підприємств та їх об'єктна спрямованість, а також ідентифіковано потенціал конкурентоспроможності в системі стратегічного управління інноваційно-інвестиційною діяльністю аграрних підприємств.

У четвертому розділі обґрунтовано архітектуру та архітектоніку механізмів управління конкурентним розвитком аграрних підприємств, розглянуто питання інтеграції інструментарію стратегічного управління конкурентним розвитком в системи менеджменту аграрних підприємств, а також визначено стратегічні напрями розвитку потенціалу

конкурентоспроможності аграрних підприємств

У п'ятому розділі визначено джерела та інструменти інвестування інноваційних проектів розвитку аграрних підприємств, обґрунтовано типологію стратегій та виконана прикладна ідентифікація стратегічних альтернатив розвитку конкурентного потенціалу аграрних підприємств, розглянуто процедурні аспекти генерування та імплементації стратегій конкурентного розвитку аграрних підприємств.

Дисертація Миколенко І.Г. «Управління конкурентним розвитком аграрних підприємств: теорія, методологія, практика» за обраною темою, постановкою наукової проблеми, сутністю винесених на захист положень та змістом матеріалів дослідження відповідає паспорту спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). Обсяг та оформлення дисертації є такими, що відповідають діючим вимогам МОН України.

Практична цінність результатів дослідження. Результати дисертації можуть бути використані аграрними підприємствами, органами державного управління агропромисловим розвитком при реалізації проектів та програм в сфері інноваційно-інвестиційної діяльності та підвищення конкурентоспроможності і ефективності діяльності аграрних підприємств. Рекомендації автора та окремі результати дослідження використовуються аграрними підприємствами, органами державного управління, а також у навчальному процесі закладів вищої освіти, що підтверджено відповідними документами.

Зауваження до дисертаційної роботи. Не дивлячись на достатньо високий рівень підготовки дисертаційної роботи необхідно звернути увагу на наявні в ній окремі недоліки та дискусійні положення:

1. В першому з винесених на захист положень наукової новизни автор виділяє функціональний та інструментальний підходи до управління розвитком потенціалу конкурентоспроможності аграрних підприємств в процесі імплементації інноваційно-інноваційної моделі розвитку, втім, не

конкретизує по тексту дисертації, який з вказаних підходів є пріоритетним та найбільш прогресивним, а лише обмежується питаннями адаптації вказаних підходів до умов діяльності визначених категорій підприємств.

2. Авторська ідентифікація процедур та економічних наслідків здійснення процесу управління конкурентним розвитком аграрних підприємств (підрозділ 1.3 дисертації) потребує більш докладного висвітлення інструментарію підвищення економічної ефективності на основі створених конкурентних переваг.

3. Дискусійною є авторська позиція щодо встановлювати причинно-наслідковий зв'язок між інвестиціями, інноваціями, конкурентоспроможністю та ефективністю завдяки генерування та імплементації відповідних стратегій (підрозділ 1.3 дисертації) адже останні, скоріше, реалізують та опосередковують вказаний взаємозв'язок, а не ідентифікують його.

4. В четвертому розділі дисертації слід було більше уваги приділити інноваційній інфраструктурі агропромислового виробництва, з суб'єктами якої вступають у відносини аграрні підприємства.

5. Автор застосовує декілька підходів до типології стратегій конкурентного розвитку, що потребує додаткового та більш докладного обґрунтування по тексту дисертації.

6. По тексту дисертації автор застосовує дефініції «конкурентний розвиток» та «конкурентоспроможний розвиток» без належного розкриття їх змісту та визначення відмінностей між ними.

7. Автор наполягає на необхідності формування аграрними підприємствами власного інвестиційного капіталу (С. 254-265 дисертації), втім, не розкриває сутності процедур та алгоритмів цього процесу.

Вказані зауваження не заперечують можливості існування авторського бачення шляхів вирішення формалізованої наукової проблеми.

Висновок про відповідність дисертації вимогам МОН України.
Дисертація Миколенко І.Г. «Управління конкурентним розвитком аграрних

підприємств: теорія, методологія, практика» за змістом і оформленням відповідає вимогам пп. 9, 10 та 12 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами), а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки підприємства
Університету державної
фіскальної служби України

Л.В. Слюсарева

Підпис	<i>Л.В. Слюсарєвої</i>
	засвідчую:
	Учений секретар УДФС України
<i>М. Руденко</i>	<i>М. Руденко</i>
<i>09</i>	<i>2011</i> р.